

«ключовий персонал» визначається фізична особа-керівник чи особливо кваліфікований фахівець, який працює в українській компанії, який заснована, має дочірню компанію чи філію в ЄС, не менше 1-го року. Зокрема, до «ключового персоналу» належать: особи, що обіймають керівні посади в організації з повноваженнями на управління установою, відділом чи підрозділом установи, здійснення нагляду і контролю за роботою інших кадрів; особи, що мають повноваження на особисте здійснення, наймання і звільнення персоналу, а також особи, що мають нестандартні знання, які є суттєвими в галузі послуг, що надаються, тощо. «Ключовий персонал» користується правом вільного в'їзду до ЄС з метою роботи в компанії, а також рівними трудовими правами з працівниками ЄС. Оплата пенсій та соціальні права громадян України, що легально працювали в ЄС, мають регулюватися окремими договорами між Україною та ЄС. Крім того, в'їзд і тимчасове перебування в ЄС дозволяється випускникам-стажерам (англ. *graduate trainees*) (ст. 99 УА) терміном до 1 року, продавцям бізнес-послуг (англ. *business service sellers*) (ст. 100 УА) терміном до 90 днів протягом 12 місяців, постачальникам договірних послуг (англ. *contractual services suppliers*) (ст. 101 УА) та незалежним фахівцям (англ. *independent professionals*) (ст. 102 УА) на термін дії договору постачання послуг, але не більше 12 місяців.

§ 19.5. Реформа законодавства Європейського Союзу щодо статусу громадян третіх країн

Статус громадян третіх країн в ЄС зазнав значних змін після підписання Амстердамського Договору. Всі держави-члени ЄС, крім Великої Британії та Ірландії¹, приєдналися до Шенгенських угод² шляхом підписання Шенгенського Протоколу про інтеграцію

¹ Приєднання до Шенгенських угод Кипру, Болгарії та Румунії очікується після виконання певних політичних та правових вимог з боку ЄС. Норвегія та Ісландія є асоційованими членами Шенгенських угод.

² Див.: Шенгенські угоди: Угода про поступове скасування перевірок на спільних кордонах від 14 червня 1985 р. та Конвенція про застосування Шенгенської угоди від 14 червня 1985 р. про поступове скасування перевірок на спільних кордонах від 19 червня 1990 р.

Шенгенських *acquis* в ЄС. Шенгенські угоди регулюють питання контролю за зовнішніми та внутрішніми кордонами держав-учасниць¹, спільні заходи щодо боротьби з обігом наркотичних речовин, спільну політику щодо надання віз громадянам інших країн, розгляд заяв щодо надання притулку та статусу біженця, контроль за товарами та речами громадян, які перетинають державний кордон, право ве співробітництво у кримінальних та цивільних справах. Прикордонний контроль за внутрішніми кордонами держав-учасниць змінено на централізований контроль за їх зовнішніми кордонами. Держави-учасниці Шенгенських угод взяли на себе зобов'язання гармонізувати власне законодавство з візової політики, імміграційного права та статусу іноземців. За умовами Шенгенських угод громадяни держав-учасниць та громадяни інших країн мають право безконтрольного вільного пересування через внутрішні кордони держав-учасниць за винятком випадків необхідності захисту державної політики та національної безпеки. Сторони визнають єдину «Шенгенську візу», яку громадяни інших країн отримують у представництві держави-учасниці. «Шенгенська віза» видається на тримісячний строк та надає можливість вільного пересування у межах держав-учасниць ЄС. Надання віз на більший строк регулюється національним законодавством кожної держави-учасниці. Нагляд та координація за наданням віз громадянам інших держав здійснюються за допомогою Шенгенської Інформаційної Системи, центр якої розташований в м. Страсбург (Франція), а відділення – в кожній державі-учасниці Шенгенських угод. Шенгенська Інформаційна Система містить базу даних, яка використовується з метою надання віз, дозволів на проживання, та іншої інформації, що необхідна для надання дозволу на вільне пересування та проживання громадян інших країн. Кожна держава-учасниця включає до Шенгенської Інформаційної Системи особисті дані про особу, якій було відмовлено в наданні візи. Інформація про осіб може бути включена до цієї Системи винятково з міркувань державного порядку та національної безпеки.

Нині згідно з Шенгенськими угодами, укладеними між 26-ма з 27-ми державами-членами ЄС (крім Ірландії), громадяни ЄС, Європейського Економічного Простору та громадяни інших країн

¹ Крім держав-членів ЄС до Шенгенських угод приєднались Монако, Норвегія, Ісландія, Швейцарія та Ліхтенштейн.

мають право в'їзду, пересування та перебування в будь-якій державі-учасниці Шенгенських угод строком до 3 місяців за наявності візи та дійсних документів. Дублінська Конвенція 1990 р. про право притулку (ратифікована всіма державами-членами ЄС) визначає подібний порядок отримання притулку громадянами ЄС та громадянами інших країн. Після набрання чинності Амстердамським Договором 1 травня 1999 р. положення Шенгенських угод стали частиною права Співтовариства/ЄС.

За Амстердамським договором Договір про Співтовариство 1957 р. поповнився новим розділом IV щодо віз, притулку, імміграції та інших питань, пов'язаних з вільним пересуванням осіб в ЄС. Данія та Ірландія не беруть участі в заходах, передбачених розділом IV Договору про Співтовариство 1957 р. (зараз глава 2 Договору про діяльність ЄС), але мають право приєднатися до будь-яких рішень у тримісячний строк.

Лісабонський Договір значно розширив компетенцію ЄС щодо регулювання доступу громадян інших країн до ЄС. Договір про діяльність ЄС було доповнено розділом V щодо зони свободи, безпеки і справедливості. Глава 2 цього розділу стосується заснування політик ЄС з прикордонного контролю, надання політичного притулку і імміграції.

Зокрема, запровадження спільної політики з надання віз та дозволів на проживання на території ЄС (ст. 77 Договору про діяльність ЄС) передбачає:

- 1) заходи щодо забезпечення контролю за перетинанням громадянами інших країн внутрішніх кордонів держав-членів;
- 2) заходи щодо контролю за перетинанням зовнішніх кордонів держав-членів ЄС;
- 3) поступове запровадження інтегрованої систем управління зовнішніми кордонами ЄС;
- 4) правила щодо надання віз на період перебування на короткий термін;
- 5) заходи для визначення, умов здійснення свободи подорожування громадян інших країн в межах територій держав-членів на короткий термін.

Запровадження спільної політики з надання політичного притулку громадянам інших країн (ст. 78 Договору про діяльність ЄС) передбачає:

1) заходи щодо надання притулку відповідно до Женевської конвенції від 28 липня 1951 р., Протоколу від 31 січня 1967 р. про статус біженців та інших відповідних договорів у сферах критеріїв та механізму розгляду прохання про надання притулку громадянам іншої країни, мінімальних стандартів прийняття осіб, які прагнуть політичного притулку, мінімальних стандартів процедур надання та позбавлення статусу біженця;

2) встановлення єдиних стандартів надання та позбавлення політичного притулку громадян іншої країни в ЄС;

3) встановлення спільної системи і процедур надання тимчасового захисту переміщеним особам – громадянам інших країн, що потребують міжнародного захисту; підтримання балансу зусиль держав-членів з питань надання притулку біженцям і переміщеним особам;

4) встановлення єдиних критеріїв визначення відповідальної держави-члена для надання політичного притулку громадянам іншої країни в ЄС.

Запровадження спільної імміграційної політики (ст. 79 Договору про діяльність ЄС) передбачає:

1) заходи у сфері імміграційної політики, які встановлюють умови в'їзду та проживання, стандарти щодо процедури надання довготермінових дозволів на проживання (зокрема з метою возз'єднання сімей);

2) заходи щодо визначення прав та встановлення умов, за яких громадяни інших країн, що є легальними резидентами держави-члена, можуть мешкати на території іншої держави-члена ЄС;

3) заходи щодо репатріації нелегальних іммігрантів з території ЄС;

4) заходи щодо боротьби з торгівлею людьми, особливо щодо жінок і дітей.

На сьогодні прийнято низку актів вторинного законодавства ЄС, що забезпечують реалізацію заходів, передбачених у главі 2 Договору про діяльність ЄС:

а) встановлено загальні матеріальні та процесуальні стандарти перевірки громадян інших країн, що перетинають кордон ЄС¹;

б) встановлено перелік інших країн, громадяни яких повинні отримати візи на в'їзд до ЄС на строк не більше 3-х місяців²;

¹ Див.: Регламент 789/2001 від 24 квітня 2001 р. (О. J. 2001 L116/2), Регламент 790/2001 від 24 квітня 2001 р. (О. J. 2001 L116/5) (не діють щодо Ірландії та Данії).

² Див.: Регламент 539/2001 від 15 березня 2001 р. (О. J. 2001 L81/1) (не діє щодо Ірландії).

в) затверджено умови та процедури надання віз громадянам інших країн¹;

г) затверджено загальний формат візи для в'їзду на територію ЄС²;

г) затверджені умови надання та загальний формат віз для довгострокового проживання та дозволів на проживання у ЄС³;

д) встановлені загальні правила возз'єднання сімей⁴;

е) гарантії соціального захисту поширено на громадян інших країн⁵;

є) визначено статус громадян інших країн, які мешкають в ЄС довготривалий строк (більше 5-и років)⁶;

ж) встановлено умови допуску громадян інших країн з метою освіти, академічного обміну, волонтерської діяльності⁷.

Ці акти сприяють поліпшенню правового становища громадян інших країн, які постійно проживають в ЄС, та можливого розширення кола суб'єктів, які можуть користуватись привілеями громадянства ЄС.

Кожна держава-кандидат на вступ до ЄС має приєднатися до Шенгенських угод. Таким чином, розширення ЄС на схід означає посилення щодо прикордонного контролю нових держав-членів ЄС з Україною. Зрозуміло, що вони зобов'язані скасувати безвізовий режим з нашою державою з метою впровадження єдиної «Шенгенської візи». Проте можна сподіватися, що режим щодо доступу громадян інших країн до ЄС, включаючи громадян України, буде значно лібералізовано та уніфіковано. Наразі іде підготовка правових актів, які встановлять єдині умови легального перебування та проживання громадян інших країн в ЄС, спільні правила захисту біженців, та правила

¹ Див.: Регламент 415/2003 від 27 лютого 2003 р. (О. J. 2003 L64/1) (не діє щодо Ірландії), Регламент 1091/2001 від 28 травня 2001 р. (О. J. 2001 L150/4) (не діє щодо Ірландії).

² Див.: Регламент 334/2002 від 18 лютого 2002 р. (О. J. 2002 L53/7) (не діє щодо Ірландії), Регламент 333/2002 від 18 лютого 2002 р. (О. J. 2002 L53/4) (не діє щодо Ірландії).

³ Див.: Регламент 1091/2001 від 28 травня 2001 р. (О. J. 2001 L150/4) (не діє щодо Ірландії), Регламент 1030/2002 від 13 червня 2002 р. (О. J. 2002 L157/1) (не діє щодо Ірландії).

⁴ Див.: Директива 2003/86 від 22 вересня 2003 р. (О. J. 2003 L251/12) (не діє щодо Ірландії та Данії).

⁵ Див.: Регламент 859/2003 від 14 травня 2003 р. (О. J. 2003 L124/1), який доповнює Регламент 1408/71 (не діє щодо Данії).

⁶ Див.: Директива 2003/109 від 25 листопада 2003 р. (О. J. 2004 L16/44).

⁷ Див.: Директива 2004/114 від 13 грудня 2004 р. (О. J. 2004 L375/12).

виселення іноземців з території ЄС. Серед них – підготовка регламенту, який встановлює перелік інших країн, громадяни яких мають отримати візу для в'їзду на територію ЄС. Найближчим часом планується поступово замінити дипломатичні представництва держав-членів на єдині представництва ЄС.

Контрольні питання

1. Що таке громадянство ЄС? Які його правові засади?
2. Як співвідноситься громадянство ЄС із громадянством держав-членів ЄС?
3. Який зміст прав громадян ЄС?
4. Які нормативні акти регулюють правове становище громадян третіх країн в ЄС?
5. Якими правами користуються члени родин працівників ЄС згідно із законодавством ЄС?
6. Які реформи має провести ЄС з метою поліпшення правового становища громадян третіх країн на території ЄС?
7. Що таке «Шенгенська віза»?